

Haastattelututkimus:

Mitä työikäiset ihmiset ajattelevat jatkuvasta oppimisesta?

Vähemmän koulutukseen osallistuvien näkökulma 2023

Lisätiedot: projektipäällikkö Milma Arola,
Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus,
milma.arola@jotpa.fi

Tutkimuksen toteutus: Jaakko Hyry, tutkimusjohtaja
Kantar Public

Sisällys

Taustaa	3
Aineisto	4
Koulutukseen osallistuminen	5
Työssä oppiminen ja oma oppiminen suhteessa työhön	8
Muualla hankittu osaaminen	10
Yleistä	14
Yhteenveto	15

Koulutukseen vähemmän osallistuvien ihmisten näkökulma

Suomessa koulutus kasautuu korkeasti koulutetuille, ja matalammin koulutetut osallistuvat koulutukseen vähemmän työuran aikana. Myös työssä oppimisen mahdollisuudet näyttävät olevan työntekijätasolla heikommät kuin toimihenkilötasolla.

Työuran aikaiseen jatkuvaan oppimiseen osallistuvat vähemmän pelkän perusasteen varassa olevat ja ihmiset, joilla on heikot perustaidot. Pidemmällä tähtäimellä koulutuksen ja muun osaamisen kehittämisen ulkopuolelle jääminen johtaa muun muassa työttömyys- ja/tai työkyvyttömyysriskiin.

Koulutukseen osallistumattomuuden syyt ovat aiempien tutkimusten mukaan moninaisia. Tällä haastattelututkimuksella haetaan lisää tietoa ja ymmärrystä siitä, miten vähemmän koulutukseen osallistuvat ihmiset itse kokevat asian ja millaiset tekijät vaikuttavat mahdollisuuksiin ja haluun osallistua koulutukseen ja muuhun osaamisen kehittämiseen. Tutkimuksella haetaan olemassa olevaa tietoa rikastavaa ja syventävää tietoa ihmisten omista kokemuksista koulutukseen osallistumisesta ja työssäoppimisesta.

Haastattelututkimus toimi tukena sen jälkeen tehdylle laajemmalle kyselytutkimukselle: Mitä työikäiset ihmiset ajattelevat jatkuvasta oppimisesta (2023).

Aineisto

Teamsissa tai puhelimitse henkilöhaastatteluja 10 kappaletta 5.10.-18.10.2022. Haastatteluja sovittiin 15 kappaletta, mutta 5 haastateltavaa jäi tavoittamatta sovittuna ajankohtana.

Haastateltavat:

- Keski-ikä 48 vuotta
- Nuorin 31-vuotias, vanhin 59-vuotias
- 7 naista, 3 miestä
- 6 suorittanut toisen asteen tutkinnon, 4:llä perusasteen koulutus
- 2 tällä hetkellä työsuhteessa, 1 oppisopimuskoulutuksessa, 1 työkokeilussa, 6 työttömänä
- Kotipaikat eri puolilla Suomea

Koulutukseen osallistuminen (1/3)

- Kaikki haastatellut ovat osallistuneet työikäisenä koulutuksiin tai kursseille.
- Haastatelluille on ominaista työllisyys- ja työttömyysjaksojen vaihtelut. Koulutuksiin osallistuminen on liittynyt työn tekemisen tai työllistymismahdollisuuksien paranemiseen. Kaksi henkilöä mainitsee lisäksi osallistuneensa vapaa-ajantoimintaan liittyvään koulutukseen.
- Enemmistö on hakeutunut koulutuksiin kiinnostavuuden perusteella. Muita vaikuttavia tekijöitä ovat olleet työllistymismahdollisuuksien paranemisodotusten lisäksi halu kehittää omaa osaamista ja työnantajan tarjoama mahdollisuus koulutukseen.
- Selkeä enemmistö on tyytyväinen koulutuksiin ja opintoihin, joihin on osallistunut. He kokevat myös hyötyneensä koulutuksista. Osaaminen on parantunut ja myös taloudellista hyötyä on saatu.
- Kriittisesti koulutuksiin suhtautuneiden mielestä opinnoista ei ole juurikaan ollut hyötyä. Syinä mainitaan opintojen ei-ajantasainen sisältö, liiallinen vaikeus, vähäinen ohjaus ja henkilökohtaiset vaikeudet.

"On ollut hyötyä. Varmistunut, että se on se mun juttu, mitä haluan tehdä."

"Atk-kurssi oli liian vaikea, ei erityistä hyötyä."

"Pätevyyttä arvostetaan, on myös taloudellista hyötyä."

"Atk-ajokorttihommasta oli hyötyä, oppi perustaidot."

"Opin uutta."

"Olette aika tyhjänpäiväisiä koulutuksia – sellaisia, mitä työnantaja on halvalla saanut."

"Osittain hyödyllinen, aihe kiinnostava, mutta mulla oli vaikeuksia tietotekniikan kanssa. Olisin tarvinnut alussa enemmän ohjausta siinä."

Koulutukseen osallistuminen (2/3)

- Kaikki olisivat halunneet opiskella tai osallistua toteutunutta enemmän koulutukseen/kursseille.
- Koulutukseen osallistumista on vaikeuttanut tai estänyt useimmiten perhesyyt kuten lasten hoitaminen kotona. Muutamien osalta terveyteen liittyvät tekijät ovat vaikuttaneet. Osa kokee työnantajan olleen haluton mahdollistamaan kouluttautumista ja osa ei ole päässyt muusta syystä, kuten työvoimaviranomaisten toiminnan vuoksi, haluamaansa koulutukseen.

"Olen halunnut koulutuksiin, joita työvoimatoimisto ei ole hyväksynyt tai en ole muuten päässyt. Peruskoulupohjalta ei oikein opintoja löydy."

"Olen ollut pitkään kotiäiti ja hoitanut perhettä. Ei ole ehtinyt."

"Työnantaja ei ole mahdollistanut osallistumista kalliille kursseille. Myös työt kasautuu ja muut kuormittuvat, jos joku on opintojen vuoksi pois."

"Lapset synty välissä, sairastuin 3 vuotta sitten. Olen joutunut miettimään uusiksi, mitä sitten isona tehdään."

"ADHD"

"Olin viimeisessä työpaikassa ekstratyöntekijä. Muut pääsi koulutukseen, mutta minä en. Se kävi vähän kateeksikin."

Koulutukseen osallistuminen (3/3)

- Melkein kaikki tietävät, mistä saisivat tietoja, neuvoja, ohjausta ja apua halutessaan kehittää osaamistaan tai hakeutuakseen koulutukseen.
- Tiedon lähteinä mainitaan useimmiten internetistä ja sosiaalisesta mediasta löytyvät palvelut sekä TE-toimistojen palvelut.
- Koulutukseen pääsemisestä kokemukset vaihtelevat.

"Olen otettu, että pääsin. Alussa häpeän tunne oli läsnä, kun en osannut käyttää välineitä."

"Olen tyytyväinen siihen, mihin päässyt, mutta kunta avustaa niukasti oppimateriaalien hankinnassa."

"Kyllä, 2 vuotta hain ja nyt pääsin, sinnikkäästi hain."

"En ole tyytyväinen, työnantajasta kiinni."

"Työpaikalla sillai takki tyhjä, ettei siellä oikein uutta tule. Ne koulutuspolut on käyty."

"En, liikaa yksin pitää nähdä vaivaa. Kelan ja niiden kanssa selviäminen on monimutkainen systeemi. Omakustanteisesti ei kannata ja työmarkkinatuella kouluttautuminen on vaikeaa."

Työssä oppiminen ja oma oppiminen suhteessa työhön (1/2)

- Kaikki tällä hetkellä työssä, työharjoittelussa tai työkokeilussa olevat kokevat nykyisen työn tarjoavan mahdollisuuksia oppia työssä.
- Kaikkien haastateltujen mielestä he oppivat työssään tekemällä - tehdessään uusia asioita, ratkaistessaan ongelmia, saadessaan ohjausta tai toimimalla yhdessä muiden kanssa.
- Työssä tekemällä oppimista pidetään hyödyllisenä. Se on edellytys tulevista työtehtävistä selviytymiselle.
- Omiin mahdollisuuksiin oppia työssä ollaan tyytyväisiä.
- Työssä tai oppisopimuskoulutuksessa olevat ovat sitä mieltä, että heidän ammattaitonsa ja osaamisensa on riittävää nykyisten työtehtävien hoitamiseksi.
- Muiden mielestä heidän ammattaitonsa ja osaamisensa ei ole riittävää. Kyse on ennen kaikkea tietotaidon vanhenemisesta.

"Kyllä riittää, ei tää mitään tähtitiedettä ole vaan päivittäistä puurtamista. Asiakkaille tärkeää, ettei näytä nyrpeää naamaa."

"Ei oikein ole ammattitaito tällä hetkellä riittävä. Tiedot on vanhentunu."

"On riittävä ollut osaaminen, tehdessä on oppinut."

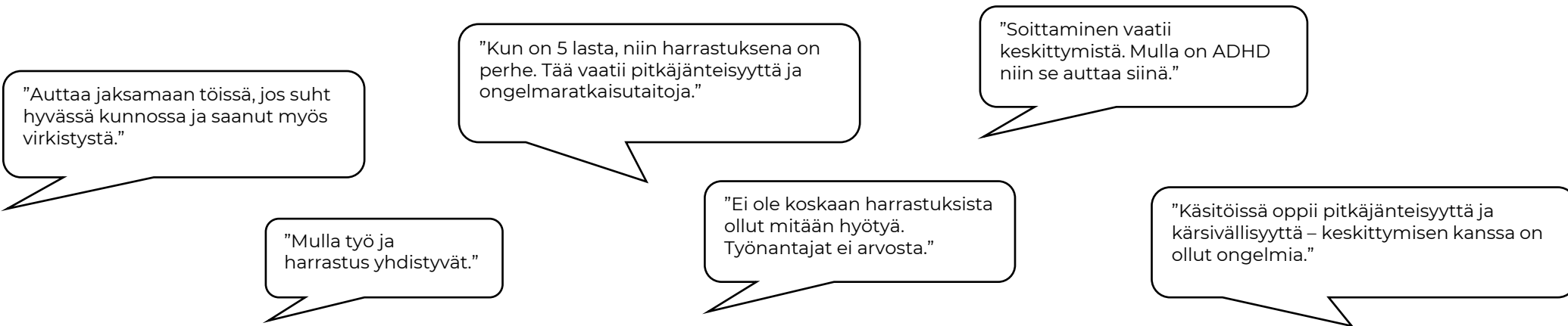

Työssä oppiminen ja oma oppiminen suhteessa työhön (2/2)

- Melkein kaikki ajattelevat digitaalisuuden ja automaation muuttavan heidän työtään tulevaisuudessa. Etätyön ajatellaan tulleen jäädäkseen.
- Osa mainitsee myös kiireen lisääntymisen ja vaatimukset sosiaalisista taidoista.
- Tulevaisuuden odotuksina ja toiveina työelämän suhteen osa kertoo toivovansa nykyisen työnsä jatkuvan ja osa toivoo saavansa työtä.
- Seitsemän haastateltavaa kymmenestä ajattelee jatkavansa työelämässä eläkeikään saakka. Kolme on sitä mieltä, että heidän terveysongelmansa voivat johtaa ennenaikaiselle eläkkeelle.

Muualla hankittu osaaminen

- Kaikki haastatellut harrastavat – enemmistö liikuntaa jossakin muodossa. Puolet harrastaa jotakin kulttuurin osa-aluetta kuten musiikkia tai elokuvia. Muina harrastuksina mainitaan perhe, yhdistystoiminta, tietotekniikka ja käsityöt.
- Neljä haastateltavaa kertoo oppineensa harrastuksistaan työntekoa hyödyttäviä asioita kuten kokoustekniikkaa, tietotekniikka, pitkäjänteisyyttä ja ongelmanratkaisukykyä.
- Harrastusten koetaan virkistävän ja siten edistävän työssä jaksamista.

Myönteisiä oppimiskokemuksia

- Kaikilla haastatelluilla on myönteisiä koulutus- ja oppimiskokemuksia.
- Useimmiten myönteistä käsitystä perustellaan käytännönläheisellä tekemällä oppimisella.
- Myös oma mielenkiinto aiheeseen ja opintojen sisältö ovat tehneet kokemuksesta myönteisen.

"Kyllä se oli oma mielenkiinto aiheeseen."

"Peruskoulupohjalta pääsin vaativiin koulutuksiin. Oppi paljon."

"Työssäoppimisesta olen kovasti nauttinut."

"Minulle opetettiin kädestä pitäen myyntityötä. Se oli hyvä."

"Tekemällä oppii ja näkee oman työn lopputuloksen."

Kielteisiä oppimiskokemuksia

- Melkein kaikilla haastatelluilla on kielteisiä koulutus- tai oppimiskokemuksia.
- Kritiikki kohdistuu usein opettajiin, opinnoissa saatavaan tukeen ja eritasoisiin oppijoihin.

"Suomea osaamattomat opiskelijat hidastivat opiskelua."

"Lopetin lukion kesken, kun ruotsin opiskelu tökki. Menin töihin."

"Olisin tarvinnut opinnoissani lisäopetusta, jota ei saanut."

"Kurssilla oli yksi osio, jossa opettaja ei kuunnellut eikä vastannut. Kuulluksi tulemisen kokemus jäi pois. Tuli tunne, että tässä ei olla mun asialla."

"Alkuperäisellä näyttömestarilla tuntu olevan jotain henkilökohtaista mua vastaan."

"Olen joutunut opinnoissa selviämään liikaa yksin."

Yleisiä ajatuksia ja kokemuksia koulutuksesta

- Haastateltavien enemmistön mielestä käytäntöön sidottu koulumainen ryhmäopiskelu olisi sellaista, johon he mieluiten osallistuisivat. Oppisopimuskoulutuksella on kannatusta sen käytännönläheisyyden vuoksi.
- Opinnoissa tulisi myös olla saatavilla riittävästi yksilöllistä tukea ja ohjausta.
- Opettajalla/kouluttajalla on suuri merkitys.
- Osalle etäopetus sopii, osalle ei.
- Koulutus hyödyttäisi työllistymistä ja syventäisi oman alan osaamista.

"Tarvitaan opiskelupäiviä, että ollaan niin kuin töissä. Helpompi tehdä koulussa kuin etänä kotona."

"Mulle parasta olis työssäoppiminen ja oppisopimus. Sais ammatin."

"Tarvitaan perinteinen luokkaopetus, oikea kurssi ja oikeanlainen opettaja."

"Kouluttajan pitäis haravoida koulutettavien tason, että kaikki pysyis kyydissä. Tukiopetus, uuden kertaaminen ja konkretia ovat tärkeitä."

"Ei kalvosulkeisia, käytännön asiat, näytetään ja tehdään perässä, livenä näyttö, ei luentoja."

Yleistä

Avoimissa vastauksissa kysyttäessä lopuksi yleisesti koulutuksesta ja osaamisen kehittamisestä esille nousee:

- TE-toimistojen ja työnantajien roolit koulutuksien mahdollistajana
- Hitaiden oppijoiden huomioon ottaminen opiskelussa
- Digivalmiuksien saaminen ajan tasalle
- Oppisopimusjärjestelmän kehittäminen siten, että siihen pääsy helpottuisi
- Peruskoulupohjalta opintoihin pääsyn helpottaminen
- Työnteon ja opiskelun yhdistäminen ja ajankäytön ongelmat
- Kotiäitien saaminen työmarkkinoille

"Tarvittais selkeä ja joustava
systeemi TE-toimiston
kanssa sekä tukisysteemi
opiskelutarvikkeiden osalta."

"Olis joku oma neuvoja joka
opastaa – yksilöllistä neuvontaa
ja ohjausta."

"Oppisopimussysteemistä
tehty hirveän vaikea."

"Oppisopimus on hieno juttu,
jos yritykset siihen enemmän
lähtis, sille liputan paljon."

Yhteenveto

- Koulutukseen hakeudutaan kiinnostuksen perusteella.
- Osaamista pyritään kehittämään oman työmarkkina-aseman parantamiseksi - joko työpaikan säilyttämiseksi tai löytämiseksi.
- Kun työllisyys- ja työttömyysjaksot vaihtelevat, työssä oleville on oleellista työnantajan tarjoamat mahdollisuudet koulutukseen, muille työvoimaviranomaisten toiminta.
- Koulutuksiin ollaan pääasiassa tyytyväisiä. Kritiikki liittyy joko koulutusten järjestämiseen ja opetukseen yleensä tai henkilökohtaisiin opintoja vaikeuttaneisiin tekijöihin.
- Kaikki olisivat halunneet opiskella toteutunutta enemmän. Esteinä mainitaan yksilölliset ja perhesyyt, työnantajien ja työvoimaviranomaisten toiminta sekä sopivien koulutusten puuttuminen.
- Tietoa koulutusmahdollisuuksista hyvin saatavilla.
- Työssä tekemällä oppiminen on keskeistä.
- Tärkeää on tietojen ja osaamisen pysyminen ajan tasalla.
- Digitaalisuus ja automaatio muuttavat työtä tulevaisuudessa, jolloin digiosaaminen korostuu. Etätyö on tullut jäädäkseen.
- Selkeä enemmistö ajattelee jatkavansa työssä eläkeikään asti.
- Harrastukset virkistävät ja siten edistävät työssä jaksamista. Varsinaista työskentelyyn vaikuttavaa osaamisen kehittymistä harrastusten kautta tapahtuu harvoilla.
- Kaikilla on myönteisiä koulutus- ja oppimiskokemuksia. Kokemukset ovat syntyneet opintojen sisällön ja käytännönläheisyyden perusteella.
- Melkein kaikilla on kielteisiä koulutus- ja oppimiskokemuksia. Kritiikki kohdistuu opetuksen järjestämiseen, opettajiin ja saatavaan tukeen.
- Käytännönläheinen opiskelu on mieluista. Yksilöllisten ominaisuuksien huomioon ottaminen opetuksessa.
- Oppisopimuskoulutusta kannatetaan.